

3. Гончаров А.Б. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / А.Б. Гончаров. – Харків: Видавництво ХДЕУ, 2003. – 248с.
4. Зятковський І.В. Фінанси підприємств : навч. посіб. / І.В. Зятковський. – К. : Кондор, 2003. – 362 с.
5. Князь С.В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / С.В. Князь. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 184 с.
6. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2008. – 483 с.
7. Мицак О.В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / О.В. Мицак, І.Р. Чуй. – Львів: «Магнолія-2006», 2007. – 216 с.
8. Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Г.Й. Островська. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 576 с.
9. Партин Г.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Г.О. Партин, Н.Є. Селюченко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 348 с.
10. Школьник І.О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / І.О. Школьник. – Суми, 2009. – 346 с.
11. Хелферт Э. Теория финансового анализа / Э. Хелферт. – М. : 1996. –322 с.

УДК 334.78

Лазаренко М.П.,
ст. викладач кафедри менеджменту
Національного технічного університету України "КПІ"

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Постановка проблеми. Реформування української економіки на інноваційних засадах, що є неодмінною умовою зростання її конкурентоспроможності, передбачає оновлення організаційних структур відповідно до сучасних світових тенденцій розвитку економіки.

Актуальність теми полягає в тому, що корпоративний сектор справедливо вважається основою сучасної економіки. Великі корпорації та їх об'єднання забезпечують технологічний прогрес, економічне зростання і соціальну захищеність громадян. Особливо вагомі їх позиції в наукомістких, інформаційних та природоексплуатуючих галузях економіки [1; 3].

Провідною ланкою становлення та розвитку національної інноваційної системи України є ефективна інноваційна діяльність корпоративного сектора економіки.

Світова господарська практика показує, що вирішення проблем фінансування інвестиційного процесу і забезпечити поширення нових технологій та науково-технологічних досягнень можливо лише за допомогою висококонцентрованого капіталу, що формується саме в межах великих корпоративних структур.

Без орієнтації на створення великих національних інтегрованих структур які здатні ефективно функціонувати в умовах світової технологічної конкуренції, виникає загроза перетворення вітчизняних підприємств в периферійні виробничі потужності для обслуговування міжнародних альянсів. Це буде мати негативні наслідки для економічного розвитку держави, національних інтересах та інноваційній безпеці. З цього погляду є актуальним завдання визначення світових тенденцій та закономірностей інтеграційних процесів корпоративних структур та прогнозування їх розвитку в Україні з розробкою необхідного державного механізму регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретичних і прикладних засад корпоративного управління інтегрованими структурами внесли такі вітчизняні та іноземні науковці: І. Ансофф, З.С. Варналій, М. Долішній, Ф. Хміль, Л. Федулова та інші [1-6]. В опублікованих працях висвітлено погляди авторів на сутність корпоративного управління та корпоративних об'єднань, запропоновано методичні підходи до оцінювання діяльності інтегрованих структур, визначено проблеми та позитивні результати впровадження світової практики корпоративного управління на рівні держав, регіонів та окремих об'єднань підприємств

Цю проблему також досліджували вчені: Булеєв І.П., Богачев С.В., Вільямсон О.Е., Дінз Г., Зайзель С.К., Крюгер Ф., Ларин Ю., Масленнікова Н., Мельникова М.В., Михальченко В.А., Моросіні П., Петруня Ю.Е., Радигін А., Румянцев С.А., Стеджер У., Функ Я.У., Хвалеї В.В. [1-8]. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених даній проблемі, деякі питання залишаються невирішеними. На наш погляд, визначення методів і способів формування корпоративних структур фактично дає

можливість простежити і визначити тенденції їх подальшого функціонування, спрогнозувати межі та масштаби корпоратизації економічної системи держави.

Низька інноваційна активність вітчизняних корпоративних структур є перешкодою для інноваційного розвитку економіки України. Вітчизняні підприємства залишаються фактично поза сучасними інтеграційними та транснаціональними процесами, а це означає, що вони генерують значно менші масштаби виробництва та фінансові можливості порівняно з іноземними підприємствами. Відповідно їх роль у розвитку національного господарства залишається порівняно низькою. Отже, основним завданням інноваційної політики має бути стимулювання інноваційної активності корпоративних структур. Позитивно оцінюючи результати досліджень вказаних авторів необхідно зазначити, що в них не знайшли належного відображення і вимагають подальшої розробки питання особливостей здійснення інтеграційних процесів корпоративних структур в умовах економіки України з урахуванням її обмежених можливостей. Усе викладене обумовило вибір теми статті.

Постановка завдання. Мета дослідження є визначення особливостей функціонування та значення корпоративних структур в Україні, визначення напрямів стимулювання інтеграційних процесів вітчизняних корпоративних структур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Причин виникнення інтеграційних формувань у сучасних умовах досить багато, основними серед яких, на думку Боларової Н.К. та Паневник Т.М. [1], є: організаційні (поява великих об'єднань дає більше можливостей для контролю на ринку), економічні (відбувається вирішення проблеми зростання витрат виробництва), технічні (активізується розвиток науково-технічного прогресу), соціальні (покрощуються умови праці та її оплати) та інформаційні (з'явилися нові способи передачі інформації).

Основними формами інтеграції вітчизняних підприємств є: асоціації, корпорації, консорціуми, холдинги, концерни, фінансово-промислові групи, синдикати, картелі, трести, інші

Шляхом до створення організаційних структур корпоративного типу є необхідність вертикальної інтеграції виробництва. На відміну від горизонтальної, яка дозволяє мінімізувати втрачену вигоду за рахунок масштабів діяльності в одній галузі, а іноді свідчить про монополні прагнення її учасників, витісняючи економіку «досконалої конкуренції», економіка багатогалузевих корпорацій забезпечує безпрецедентний простір для зростання та модернізації продуктивних сил на базі новітніх технологій – наукомістких та технотронних [1].

На сьогодні два принципові моменти визначають провідне місце структур в національних інноваційних системах:

- 1) масштаби використовуваних ресурсів та отриманих результатів;
- 2) економічна відповідальність за створення й комерційну реалізацію НТ досягнень.

Загальними досягненнями корпоративних структур є:

- 1) концентрація інвестиційних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку економіки;
- 2) прискорення НТП;
- 3) підвищення експортного потенціалу та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств;
- 4) сприяння демонополізації ринків продукції промислового комплексу;
- 5) здійснення прогресивних структурних змін в промисловості;
- 6) формування раціональних технологічних та коопераційних зв'язків;
- 7) розвиток конкурентного економічного середовища [2].

Застосування терміну «корпорація» до означення українських структур великого бізнесу є досить умовним: великі компанії скоріше є прототипами корпорацій в розвинених країнах. Питання про переваги таких господарських структур в Україні є неоднозначними. У країні має місце в основному економіка розрізаних уособлених підприємств, які нездатні працювати на єдині кінцеві результати, а корпоративний сектор виступає лише як донор бюджетної системи.

Хотілося б зазначити, що в цілому організаційна побудова економіки України поки що не відповідає завданням інноваційного розвитку. У країні поки що відсутні власні ТНК та фінансово-промислові групи, які могли б утворити потужний корпоративно-коопераційний каркас національної економіки й бути активними експортерами, конкурентоспроможними на світових ринках. На сьогодні лише декілька українських компаній можуть претендувати на статус транснаціональних, серед яких «Індустріальний Союз Донбасу», «Нафтогаз України», «Укравто», «Рошен» та лідери вітчизняного алкогольного ринку.

Для України оптимальним буде такий механізм, коли держава створює сприятливі умови для вертикальної інтеграції і прийомів стратегічного формування державно-корпоративного сектора, а підприємства, що утворили технологічну кооперацію, безпосередньо об'єднують фонди, постачання, розподіл праці і ресурсів, виробництво, збут, планування і управління, ціноутворення, інвестиції, НДДКР, з самого початку досягнення забезпечення кінцевої продукції певної частки внутрішнього ринку і тривалий цикл відтворення об'єднуючого основного капіталу. Держава, при цьому, має розробити узгоджені енергетичні й транспортні тарифи, методи й ставки оподаткування; врегульовану в інтересах капіталоутворення кредитна політика НБУ; систему державного замовлення на

інноваційну продукцію; розвинуту транспортну, комунікаційну й торгівельну інфраструктуру; систему вищої освіти, яка буде здатна забезпечити відтворення висококваліфікованих робітників та спеціалістів відповідно до вимог новітніх технологій.

В цілому стимулювання інтеграційних процесів вітчизняних корпоративних структур має забезпечити:

- збереження існуючих виробничо-технологічних потужностей;
- стабілізацію та поступове здешевлення вертикальних зв'язків;
- зменшення асиметричних тенденцій ринкової, технічної та іншої інформатизації;
- зростання конкурентоспроможності та виходу на світові ринки;
- відновлення керованості вертикально інтегрованими системами на основі поєднання ринкових і державних методів регулювання;

- стимулювання взаємного кредитування партнерів та підтримання стійкості вертикально інтегрованих систем;

- зміцнення фінансового стану та зростання привабливості корпоративних структур для іноземних інвесторів.

Для забезпечення ефективності вище перелічених процесів має бути розроблена система державного регулювання [5]. Для цього держава має приділяти увагу розвитку корпоративного законодавства. Основні питання в даній сфері мають бути приділені удосконаленню діючих кодексів і основних законів, що забезпечують умови для ринкової конкуренції, підвищують ефективність антимонопольного регулювання, захист прав споживачів, активізацію інноваційної діяльності і захист інтелектуальної власності, удосконалення управління державною власністю.

Висновки з даного дослідження. Вітчизняні підприємства поступово починають застосовувати механізм інтеграції шляхом формування об'єднань різних видів, однак переважно в межах національного господарства, а тому до створення хоча б якихось значимих структур чи входження в мережі глобальних гравців справа не доходить.

Базові галузі української промисловості потребують розробки концепції інноваційного розвитку, заснованої на принципі стратегічної важливості промисловості для національної безпеки, відкритості даного ринку для нових технологій.

Перевагами формування інтегрованих корпоративних структур може бути цілеспрямоване формування корпоративних структур на основі технологічно і коопераційно ув'язаних промислових суб'єктів є основним чинником протидії іноземним конкурентам. Великі експортно-орієнтовані корпоративні структури з достатнім ступенем диверсифікації є найбільш стійкими до економічних потрясінь. Створення таких корпоративних структур може бути діючим фактором рішення цілої низки завдань в інтересах економіки України.

Регульована економічна концентрація може розглядатися як елемент корпоративної державної стратегії, за допомогою якої можна підвищити промисловий потенціал для заміщення імпорту на внутрішньому українському ринку та підвищити конкурентні переваги на зовнішньому ринку.

Література

1. Александрова В.П. Пріоритети технологічного розвитку економіки України [Текст] / В.П. Александрова // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 1. – С. 76-85.
2. Боларова Н. К. Интегрированные предпринимательские структуры как фактор углубления межхозяйственных экономических связей / Н. К. Боларова, Т. М. Паневник // БизнесИнформ. – 2010. – № 10. – С. 47 – 52.
3. Булеев И.П. Промышленные корпорации: особенности развития и принятия решений: Монография/ И.П.Булеев, С.В.Богачев, М.В.Мельникова. - Донецк: НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти, 2003. - 116 с
4. Вільямсон О.Е. Економічні інституції капіталізму: фірми, маркетинг, укладання контрактів / О.Е. Вільямсом. – К.: АртЕк, 2001. –472с.
5. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі XX-XXI століть: нові пріоритети [Текст] : монографія / М.І. Долішній. – К.: Наук. думка, 2006. – 511 с.- ISBN 966-00-0586-5.
6. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика [Текст] / [Л.І. Федулова, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал та ін.; За ред. Л.І. Федулової]; НАН України. Ін-т екон. прогнозування. – К.: Основа, 2005. – 549 с. – ISBN 966-699-117-9.
7. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку [Текст] : монографія / За ред. З.С. Варналія ; [Варналій З.С., Мокін А.І., Новікова О.Ф. та ін.]. – К.: Знання України, 2005. – 498 с. – ISBN 966-554-084-X.
8. Федулова Л.І. Корпоративні структури в інноваційній діяльності: світовий досвід і можливості для України [Текст] / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 4. – С. 9-27.